

ZPRÁVA O STAVU PORUŠOVÁNÍ PRÁV DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ Z ROKU 2020

Proč jsou práva duševního vlastnictví důležitá,
porušování práv duševního vlastnictví
a boj proti paděláním a pirátství

SHRNUTÍ

červen 2020

Úvod

Již řadu let existují důkazy o tom, že trestná činnost v oblasti duševního vlastnictví není bez obětí, přičemž tyto důkazy dále posiluje tato nejnovější zpráva o stavu porušování práv, v níž se upozorňuje na některé zásadní výzkumy provedené úřadem EUIPO prostřednictvím střediska pro sledování.

V této zprávě se zdůrazňuje význam práv duševního vlastnictví pro hospodářství EU, a tudíž i pro zotavení z krize COVID-19, která je hlavním tématem první poloviny roku 2020 a u níž hrozí, že bude mít dlouhodobé dopady.

Jedna ze studií týkající se porušování práv duševního vlastnictví, kterou vypracovala Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, zkoumá oblast padělaných léčivých přípravků, což je jistě jedna z nejbezpečnějších oblastí padělatelské činnosti. Díky tomu se upozornilo ještě více na hrozbu pro veřejnost.

Padělané léčivé přípravky, dětské hračky a padělaná kosmetika, to je jen pár příkladů problémových oblastí, ale hrozí i skrytá nebezpečí, která vyplývají z veškeré trestné činnosti v oblasti duševního vlastnictví a jejichž důsledky se neomezují jen na propouštění pracovníků v legálních odvětvích a na krácení veřejných příjmů.

Trestnou činnost v oblasti duševního vlastnictví považují zločinci za poměrně málo rizikovou a používá se jako podpora pro jiné druhy organizované trestné činnosti. Ve společné zprávě vypracované spolu s Europolem se uvádějí příkladové studie, z nichž vyplývá souvislost s praním peněz, podvody s doklady, kyberkriminalitou, finančními podvody a výrobou a pašováním drog.

Je stále zjevnější, že kvůli poškození zdraví spotřebitelů a ohrožení jejich bezpečnosti a škodám na životním prostředí, jakož i kvůli vztahu mezi trestnými činy v oblasti duševního vlastnictví a jinými druhy trestné činnosti je zapotřebí naléhavých a koordinovaných mezinárodních opatření.

Obětí trestné činnosti v oblasti duševního vlastnictví je společnost jako celek, přičemž z této zprávy opět vyplývá, že je nutné, aby se prosazování práv duševního vlastnictví znovu stalo jednou z priorit EU v boji proti organizované trestné činnosti.

Christian Archambeau

výkonný ředitel, EUIPO

Shrnutí

Tato zpráva shrnuje zjištění výzkumu zabývajícího se rozsahem, působností a důsledky – hospodářskými i jinými – porušování práv duševního vlastnictví v EU, který v uplynulých letech prováděl Úřad Evropské unie pro duševní vlastnictví (EUIPO) prostřednictvím Evropského střediska pro sledování porušování práv duševního vlastnictví (středisko pro sledování). Popisuje a rozebírá důkazy o ekonomické hodnotě práv duševního vlastnictví v hospodářství EU, míru využívání této hodnoty, mechanismy v oblasti porušování práv duševního vlastnictví zneužívající této hodnoty a opatření přijímaná v reakci na uvedené problémy. Rovněž poukazuje na zapojení zločinných společenství, a to na základě případů vyšetřovaných Evropským úřadem (Agenturou Evropské unie pro spolupráci v oblasti prosazování práva).

Ve studii vypracované ve spolupráci s Evropským patentovým úřadem (EPO) v roce 2019 úřad EUIPO dospěl k závěru, že celkový přínos odvětví intenzivně využívajících práv duševního vlastnictví pro hospodářství EU představuje přibližně 45 % hrubého domácího produktu (HDP) a 29 % pracovních míst (a dalších 10 % míst, která vznikají v odvětvích, jež dodávají výrobky a poskytují služby odvětvím intenzivně využívajícím práva duševního vlastnictví). Tato odvětví představují velkou část obchodu EU se zbytkem světa a vytvářejí 96 % výrobků vyvážených z EU. V těchto odvětvích se pracovníkům vyplácí o 47 % vyšší platy než v jiných odvětvích. Zdá se také, že odvětví intenzivně využívající práva duševního vlastnictví přestála finanční krizi lépe než zbytek hospodářství, což vyplývá z jejich vyššího podílu na zaměstnanosti a HDP ve srovnání s dřívější studií z roku 2016. Na úrovni jednotlivých firem prokázala studie zaměřující se na rychle rostoucí malé a střední podniky (MSP) zveřejněná v roce 2019 a rovněž vypracovaná ve spolupráci s úřadem EPO, že u MSP využívajících práva duševního vlastnictví byla vyšší pravděpodobnost, že v nadcházejících letech dosáhnou hospodářského růstu, než u jiných podniků.

Kvůli vysoké hodnotě spojované s právy duševního vlastnictví je porušování těchto práv lukrativní trestnou činností s poměrně nízkým rizikem z hlediska pravděpodobnosti odhalení a potrestání v případě odhalení. Zločinná společenství se významně zapojují do padělání a pirátství, přičemž trestná činnost v oblasti duševního vlastnictví se často kombinuje s jinými druhy trestné činnosti, např. s praním peněz, obchodováním s lidmi a příležitostně s nucenou prací, jak dokládají dvě společné zprávy Evropolu a úřadu EUIPO, dokument *Trestná činnost v oblasti duševního vlastnictví – posouzení hrozeb 2019* (v němž se dokonce uvádí jeden případ v EU s vazbami na jistou teroristickou organizaci) a zpráva o zapojení do více než jednoho druhu trestné činnosti (polykriminalita) zveřejněná v červnu 2020. Způsob činnosti zločinných společenství je díky rozvoji technologií a distribučních řetězců čím dál složitější a zároveň se také neustále rozšiřuje sortiment padělaných výrobků.

Obchodní modely, které padělatelé uplatňují, využívají k distribuci výrobků, propagaci distribuce i získávání nezákonného digitálního obsahu ve velké míře internet.

Podle studie, kterou provedl úřad EUIPO a Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) v roce 2019, mohla míra porušování práv duševního vlastnictví v mezinárodním obchodě v roce 2016 podle odhadů tvořit až 3,3 % světového obchodu. Padělané výrobky představují až 6,8 % výrobků dovezených do EU neboli 121 miliard EUR ročně. Oba údaje jsou významně vyšší než údaje, které obě organizace zveřejnily v dřívějším vydání v roce 2016, což svědčí o tom, že závažnost tohoto problému v posledních letech ještě více narůstá.

Na základě řady odvětvových studií úřad EUIPO učinil odhad ušlých tržeb v důsledku padělání v 11 odvětvích v EU (přímo v analyzovaných odvětvích a souvisejících dodavatelských řetězcích). Tato

odvětví v letech 2013–2017 celkem přišla o více než 83 miliard EUR ročně. Navíc bylo ztraceno 671 000 pracovních míst v podnicích, které vykonávají činnost legálně, a členské státy přišly o daňové příjmy ve výši 15 miliard EUR ročně.

Ačkoliv jsou tyto hospodářské škody závažné, škoda, kterou padělané výrobky způsobily v oblasti veřejného zdraví, bezpečnosti spotřebitelů a životního prostředí, je patrně ještě závažnějším důsledkem. V březnu 2020 zveřejnil úřad EUIPO a organizace OECD společnou studii týkající se padělaných léčivých přípravků, ze které vyplývá, že předmětem padělání jsou nejen léčivé přípravky „na podporu životního stylu“, ale také léčivé přípravky, kterými se léčí závažná onemocnění, včetně antibiotik, protinádorových léčivých přípravků nebo léčivých přípravků na srdeční onemocnění, což může mít pro pacienty, kteří tyto přípravky užívají, smrtelné následky. Po vypuknutí pandemie COVID-19 na konci roku 2019 a po následném rozšíření onemocnění po celém světě se výrobci padělků zaměřili na výrobu padělaných testovacích souprav, padělaných osobních ochranných prostředků a padělaných léčivých přípravků uvádějících, že onemocnění vyléčí, a to dokonce předtím, než byla medikace schválena orgány (1).

Na základě analýzy údajů od orgánů dozoru nad trhem v celé EU úřad EUIPO dále zdokumentoval nebezpečí, která hrozí v oblasti zdraví a bezpečnosti spotřebitelů a jež vyplývají z padělaných výrobků, jako jsou hračky, oblečení, elektrické přístroje a jiné běžné spotřební zboží. Mezi nebezpečí patří expozice nebezpečným chemickým látkám a toxinům, které mohou způsobovat akutní i dlouhodobé poškození zdraví, mohou vést k udušení, elektrickému šoku, požáru a jiným druhům zranění. Některé druhy padělků, jako jsou padělané pesticidy, mohou poškodit jak zemědělce, kteří jimi ošetřují své plodiny, tak spotřebitele, kteří konzumují takto ošetřené výpěstky.

Kromě analýzy nabídky padělaných výrobků a pirátského obsahu zkoumal úřad EUIPO také stranu poptávky, tj. přístup evropských občanů k právům duševního vlastnictví a jejich ochotu podílet se na spotřebě výrobků a služeb, které porušují práva duševního vlastnictví. Spotřebitele k nákupu padělaných výrobků a k nelegálnímu získávání obsahu chráněného autorským právem motivují mimo jiné nižší ceny, snadná dostupnost a nízká míra nesouhlasu s těmito činnostmi ze strany společnosti. Zvláštní důraz se klade na mladé lidi a v roce 2019 byl zveřejněn aktualizovaný srovnávací přehled o právech duševního vlastnictví a mladých lidech, ze kterého ve srovnání s předchozím vydáním z roku 2016 vyplývá, že mladí lidé v EU budou s menší pravděpodobností spotřebovávat pirátský digitální obsah, ale bude u nich mírně vyšší pravděpodobnost nákupu padělaných výrobků.

Úřad EUIPO na tento vývoj společně s partnery z veřejného i soukromého sektoru reaguje a přijímá a podporuje řadu opatření k řešení uvedených problémů. Mezi tato opatření patří poskytování informací držitelům práv o měnícím se prostředí v oblasti porušování práv; spolupráce s Europolem v rámci širší reakce na trestnou činnost v oblasti práv duševního vlastnictví, mimo jiné i prostřednictvím podílení se na financování specializovaného oddělení pro trestnou činnost v oblasti duševního vlastnictví v rámci Europolu; pomoc s odbornou přípravou donucovacích orgánů v celé EU ve spolupráci s agenturou CEPOL (Agenturou Evropské unie pro vzdělávání a výcvik v oblasti prosazování práva) a Eurojustem (Agenturou Evropské unie pro justiční spolupráci v trestních věcech) a podpora úsilí Evropské komise při řešení problému nabídky padělaných výrobků ve třetích zemích. Portál pro prosazování práv duševního vlastnictví (IP Enforcement Portal) nabízí jedinečnou platformu pro držitele práv a donucovací orgány, na které mohou zabezpečeným způsobem sdílet informace, shromažďovat údaje o prosazování práva za účelem další analýzy a informovat o porušení práv třetími stranami a o činnostech Evropské komise v oblasti trestné činnosti týkající se duševního vlastnictví. Za účelem posílení ochrany duševního vlastnictví v on-line prostředí zahájil úřad EUIPO rovněž činnosti v oblasti nových technologií, které by mohly plnit

(1) Europol sleduje situaci a v dubnu 2020 zveřejnil zprávu s názvem *Viral Marketing - Counterfeits, substandard goods and intellectual property crime in the COVID-19 pandemic* (Virální marketing – padětky, nekvalitní výrobky a trestná činnost v oblasti duševního vlastnictví během pandemie COVID-19). Dokument je dostupný na adrese: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/report_covid_19_-_viral_marketing_counterfeits.pdf.

významnou úlohu a pomáhat v boji proti porušování práva, a spolupráci s prostředníky, jako jsou tržiště pro elektronické obchodování.

Pokud jde o prosazování práva, operace v oblasti prosazování práva v celounijním a celosvětovém měřítku jsou koordinovány Europolem, úřadem OLAF (Evropským úřadem pro boj proti podvodům) a Interpolem, přičemž tyto operace provádějí donucovací orgány v jednotlivých členských státech.

Činnosti v oblasti prosazování práva jsou koncipovány tak, aby primárně omezily nabídku výrobků a služeb, které porušují práva duševního vlastnictví. Druhou stranou mince je problematika poptávky. Úřad EUIPO ve spolupráci s členskými státy a partnery ze soukromé sféry a občanské společnosti usiluje o zvýšení povědomí občanů o významu duševního vlastnictví a nutnosti toto vlastnictví respektovat, a to prostřednictvím celé řady aktivit:

- iniciativy „*IP in Education*“ (Duševní vlastnictví ve vzdělávání), která má začlenit duševní vlastnictví do školních osnov na všech úrovních,
- komunikačních činností, jako je *Ideas Powered*, nebo mediálních kampaní, například kampaně pořádané současně s vydáním této zprávy, přičemž důraz se klade na vzdělávání spotřebitelů o nebezpečích souvisejících s padělanými výrobky,
- poskytování informací spotřebitelům o dostupnosti legálně přístupného digitálního obsahu prostřednictvím portálu *agorateka*,
- programu AUTHENTICITY, který spočívá ve vybudování sítě evropských měst, která chtějí podporovat povědomí o významu ochrany práv duševního vlastnictví.

ZPRÁVA O STAVU PORUŠOVÁNÍ PRÁV
DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ Z ROKU 2020
Proč jsou práva duševního vlastnictví
důležitá, porušování práv duševního
vlastnictví a boj proti padělání a pirátství